

Возняковська К.А.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького юридичного інституту*

Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Пандемія Covid-19 продовжує випробовувати світ – економіка знаходиться в критичному стані, а масове безробіття стає цілком реальною перспективою. Негативно пандемія COVID-19 вплинула і на банківську сферу. Хоча банки, як правило, мали буфер капіталу та ліквідності до настання пандемії. Це, разом із безпрецедентною кількістю заходів реагування, допомогло стримати банківський сектор в такий непростий час.

Центральні банки в країнах з розвиненою економікою швидко і наполегливо відреагували на пандемію Covid-19 і застосували весь спектр кризових інструментів. Банківська політика була зосереджена насамперед на зменшенні фінансового стресу та забезпеченні плавного потоку кредитів приватному нефінансовому сектору [1]). В країнах з менш розвинутою економікою – ситуація набагато гірша, через слабкість і нестабільність економіки та відсутність відповідних повноважень у центральних банків. В сучасному світі постійно вводяться нові правові обмеження свободи обігу капіталу, вводяться заходи фінансового моніторингу як відповідь держави на глобалізацію економічної діяльності, що дозволяє ухилятися від сплати податків, розміщувати активи в офшорах, використовувати «брудні гроші».

Міжнародний валютний фонд надав дев'ять рекомендацій, в яких передбачено задоволення нагальних потреб реальної економіки при забезпеченні фінансової стабільності. Вони заохочують національні органи влади використовувати гнучкість, властиву основам регулювання, нагляду та обліку, при одночасному дотриманні узгоджених на міжнародному рівні мінімальних стандартів регулювання та принципів нагляду. Відмова від таких принципів тягнуть за собою у майбутньому

ризиків, які потенційно можуть підірвати середньострокову стійкість і здоровий стан банківської системи [2].

Щодо України, то криза в економіці та політиці, яка поглинула Україну в 2014 році, вплинула на закріплення в Законі України «Про НБУ» норми, які слугують правовою основою для оперативних і надзвичайних повноважень НБУ для забезпечення стійкості банківської системи в таких умовах.

На сьогодні НБУ заохочує банки вчасно реагувати на економічні проблеми, зумовлені пандемією коронавірусної хвороби COVID-19. Для цього регулятор надіслав банкам лист з низкою рекомендацій для роботи з позичальниками (встановлення умов «кредитних канікул»), а також тимчасово запровадив особливі правила застосування вимог Положення «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями». Відповідно до затверджених правил кредити, які обслуговувались станом на 1 березня 2020 року та будуть реструктуризовані до кінця вересня 2020 року, не вважатимуться такими, на які поширюються окремі ознаки дефолту [5].

Якщо звернутися до економічної науки, то варто зазначити, що проводячи відповідну грошово-кредитну політику, НБУ, поряд із регуляторними інструментами рефінансування, використовує специфічні методи рефінансування, зокрема такі, як надання стабілізаційного кредиту [4]. Такий (стабілізаційний) кредит Національного банку відноситься до механізмів рефінансування, які використовуються НБУ для більш ефективного врегулювання грошового ринку та управління ліквідністю банківської системи.

Також із року в рік лунають пропозиції щодо посилення контролю з боку НБУ за використанням банками коштів рефінансування. Варто врахувати і проблему забезпечення відповідного контролю, коли посилення самого контролю нічого не може дати, оскільки не удосконалено правоохоронну систему та не встановлено чітких меж контролю, а це і окреслює свободу ринкових відносин та виключає оперування грошовими активами з боку банків у замінний спосіб (мова йде про ті випадки, коли власні та запозичені кошти не спрямовуються на подолання кризи, а використовуються для придбання валюти та

виведення валютних ресурсів за кордон, при цьому кошти рефінансування заповнюють відповідну прогалину ліквідності без шансу реально вплинути на відновлення платоспроможної роботи банку).

Варто зазначити, що Національний банк України в вересні 2020 року запланував запровадити дистанційний підхід до інспекційних перевірок у банках [5]. А в черговому випуску Звіту про фінансову стабільність (Звіт схвалено Комітетом з фінансової стабільності Національного банку України 22 червня 2020 року) велику увагу було зосереджено на аналізі впливу пандемії COVID-19 та пов'язаних з нею карантинних заходів на економіку та фінансовий сектор України [3].

Отже, наразі не зрозуміло, яким буде профіль відновлення економіки від наслідків пандемії Covid-19. Відповідь на це питання, безумовно, сформує те, що буде з банківською системою, і висвітлить реальний масштаб проблем.

Таке середовище становить загрозу платоспроможності багатьох споживачів через втрату доходу та зростання безробіття; тенденція до зростання судових спорів з установами, а отже, і скарги до керівника.

В контексті ж подолання економічних наслідків пандемії Covid-19 зростає потреба у розширенні повноважень центральних банків у всьому світі, включаючи Україну. Така гармонізація передбачає застосування методології економічної інтерпретації закону, яка визначає повноваження центрального банку при прийнятті відповідних рішень. В умовах низької процентної ставки та низької прибутковості, де залишається ризик «другої хвилі», банкам доведеться зосередитись на потребах клієнтів, одночасно сприяючи підвищенню ефективності та підвищенню стійкості.

Список використаних джерел:

1. Cavallino, P. & Fiore, de F. (2020), «Central banks' response to Covid-19 in advanced economies», BIS ulletin, 21. Режим доступу: <https://www.bis.org/publ/bisbull21.pdf> (дата звернення 20.01.2021)

2. Combating COVID-19: How Should Banking Supervisors Respond? Режим доступу: <https://blogs.imf.org/2020/06/15/combating-covid-19-how-should-banking-supervisors-respond/> (дата звернення 21.02.2021).

3. Звіт про фінансову стабільність. Режим доступу: bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H1.pdf?v=4 (дата звернення 20.02.2021).

4. Кузьмак О. М. (2010). «Забезпечення стійкості банківської системи шляхом рефінансування». *Наукові записки*. Вип. 13. С. 287-294. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2010_13_35.

5. НБУ рекомендує банкам реструктуризувати кредити позичальникам, які постраждали через пов'язані із пандемією обмеження. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-rekomenduye-bankam-restrukturizuvati-krediti-pozichalnikom-yaki-postrajdali-cherez-povyazani-iz-pandemiyeyu-obmejennya> (дата звернення 10.01.2021).

Кірін Р.С.

*доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

*Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова НАН України»*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ У МЕЖАХ ПОСТВУГІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ

З метою забезпечення подальшого здійснення структурних економічних реформ, запровадження додаткових механізмів для прискорення соціально-економічного розвитку України, підвищення добробуту населення, гармонійного розвитку регіонів, продовження впровадження європейських стандартів життя й зміцнення держави, президент постановив [1] Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) вжити заходів в економічній, фінансовій та енергетичній сферах, у тому числі, - до 30 квітня 2020 р. стосовно розроблення та затвердження в установленому порядку концепції реформування вугільної галузі та плану заходів щодо її реалізації, передбачивши, зокрема, здійснення підготовчих заходів та проведення: а) приватизації перспективних вугільних шахт; б) реструктуризації (консервації) безперспективних вугільних шахт.